

Analiza jezikovne kakovosti besedil v vladnem spletu

1. UVOD

V sodobnem jezikoslovju, predvsem v normativistiki, že nekaj desetletij prevladuje spoznanje, da na sodobne knjižne jezike tradicionalno prestižni jezik leposlovja nima več opaznega vpliva in da se jezikovna raba najbolj (pre)oblikuje pod vplivom medijev. Sprva so bili to le tiskani mediji, nato še radio in televizija, danes tudi svetovni splet. Vsak od teh zaradi svojih posebnosti drugače vpliva na jezikovno rabo; tiskani mediji predvsem na pisni jezik oz. njegove konvencije, radio in televizija na kultivirani govor in posredno tudi na pisna besedila, svetovni splet pa ostaja – vsaj za slovenščino – še precej neraziskan. Zdi se, da se v njem prepletajo značilnosti predhodnih medijev, zaradi različne narave besedil v spletu pa bi značilnosti vseh težko spravili na skupni imenovalac. Bolj smiselno se zdi raziskovati posamezne segmente: elektronska pošta in forumi zaradi sprotnosti, ki spominja na neposredno sporočanje, v pisni jezik na primer sprejemajo veliko prvotno govornih prvin, vendar to še ne pomeni, da je takšna normativna ohlapnost primerna za spletna besedila v celoti. Za vsa informativna besedila, ki jih najdemo v spletu, lahko trdimo ravno nasprotno: specifika medija na njihovo jezikovno normativnost ne vpliva oz. vsaj ne bi smela vplivati. Tista, ki so namenjena široki množici bralcev, imajo namreč – tako kot najbolj brani tiskani mediji – velik vpliv na oblikovanje posameznikove in splošne jezikovne rabe ter jezikovne kulture.

Vladne spletne strani vsekakor sodijo med tista spletna mesta, ki zaradi velike obiskanosti in vnaprejšnjega pripisovanja (tudi jezikovne) verodostojnosti pomembno sooblikujejo podobo sodobne knjižne slovenščine. Zato je bila analiza jezikovne kakovosti vladnega spleta zastavljena predvsem kot preverjanje, koliko se posamezne institucije zavedajo odgovornosti, ki jo imajo do jezika in njegovih uporabnikov. Med 17. in 24. 12. 2001 je bilo jezikovno pregledanih 52 spletnih mest (gl. Prilogo 1). Ob tem so nastali obsežni izpisi jezikovnih napak, pomanjkljivosti in nedoslednosti, ki so bili gradivo za končno poročilo o jezikovni

kakovosti besedil v vladnem spletu. To je obsegalo splošno oceno jezikovne kulture, seznam pogostejših napak in jezikovni pregled petih naključno izbranih besedil.

V končnem poročilu projekta je bila jezikovna analiza objavljena v celoti, z dodanim zaključkom za slovenski in angleški del, ki je delo avtorjev projekta. V njem je nekaj trditev, ki niso v skladu z ugotovitvami analize, kar je tudi eden ključnih razlogov za samostojno objavo tega prispevka. Poleg tega je končno poročilo ostalo širši javnosti nedostopno, na spletnih straneh Ministrstva za informacijsko družbo je objavljen samo povzetek poročila. V njem je slovenskemu in angleškemu jeziku skupaj namenjene pol strani, objavljeni so le štirje dekontekstualizirani navedki iz analize, ki ne dajejo dobrega vpogleda vanjo. Sporno je tudi navodilo, naj vsako besedilo pred objavo pogleda lektorska služba – v nadaljevanju bomo med drugim utemeljili, da je to le začasna rešitev.

2. ANALIZA IN REZULTATI

2.1 Ocena splošne jezikovne kulture

Po pregledu vseh spletnih mest ministrstev (vključno z nekaterimi uradi, službami, agencijami, direkcijami ipd. v njihovi sestavi) in vladnih služb je bilo ugotovljeno, da nobeno spletno mesto ni v celoti jezikovno brezhibno.¹ Spletne strani² nekaterih državnih organov oz. služb se zelo približujejo ravni jezikovne kulture, ki bi jo morala zaradi odgovornosti do svojih uporabnikov dosegati vsa v raziskavo vključena spletna mesta. Takšna so npr. spletna mesta Urada RS za intelektualno lastnino, Ministrstva za notranje zadeve, Policije, Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, Slovenske obveščevalno-varnostne službe in Urada za droge. Večina strani se uvršča v povprečje, za katero še posebej veljajo ugotovitve glede tipičnih, ponavljajočih se napak oz. odstopov od knjižnojezikovne norme (gl. 2.2). Posamezne spletne strani pa zaradi velikega števila napak in slogovne okornosti močno vplivajo na obiskovalčev celostni (jezikovni) vtis ob ogledu spletnega mesta (gl. 3).

Za večino spletnih strani veljajo naslednji sklopi ugotovitev:

- Pravopisnih in slovničnih napak je relativno veliko. Največ težav imajo tvorci besedil pri pisanju velike in male začetnice, rabi ločil, pisanju krajšav, datumov, prirednih in podrednih zloženek ipd. (gl. 2.2). Nepoznavanje knjižne norme je še posebej očitno v primerih, ko pisec omahuje med dvema ali več možnostmi in zato v istem besedilu uporablja obe oz. vse.

¹ Avtorji besedila so to ugotovitev napačno interpretirali in v zaključek 8. poglavja končnega poročila zapisali: "Iz strokovnih analiz besedil – tako slovenskih kot angleških – se je izkazalo, da niti eno besedilo oziroma prevod nista brezhibna, ne v pravopisnem in ne v slogovnem smislu." Da to ne drži, dokazujejo že naslednje povedi.

² Izraza spletno mesto in spletna stran pomensko nista prekrivna – vsaka institucija ima le eno spletno mesto, znotraj katerega je število spletnih strani poljubno veliko.

- Marsikatera napaka oz. odstop od norme se pojavi v nadnaslovu, kazalu, hipertekstu – torej v delu besedila, ki ga uporabnik spletnega mesta ves čas vidi, prebira. Taka napaka je za jezikovno izobraženega uporabnika zaradi svoje opaznosti toliko bolj moteča, jezikovno indiferentnemu ali manj izobraženemu obiskovalcu strani pa lahko sugerira napačno rabo, ki jo bo zaradi verodostojnosti, ki jo sicer pripisuje viru, razumel kot pravilno.
- Strani, ki se po jezikovni kakovosti uvrščajo na rep (pa tudi nekatere boljše), so (pre)polne površnosti, ki jih opazi tudi jezikovno slabše izobražen uporabnik. Mednje se uvrščajo presledki pred levostičnimi ločili (pred vejico, piko, dvopičjem ...), umanjkanje presledka med piko in začetkom naslednje povedi, presledek za oklepajem in pred zaklepajem, veliko zatipkanih besed, manjkajočih črk ali delov besed.

2.2 Pogostejše pravopisne in slovnične napake

Največ je v besedilih *pravopisnih napak*, ki so prvi oz. najvidnejši znak slabega poznavanja knjižnojezikovne norme. Pogosto je omahovanje med veliko in malo začetnico pri imenih oz. poimenovanjih organov, zakonov ipd. Pravopis je tu jasen – kadar gre za ime ustanove, delovne organizacije, oddelka, enote ipd., je znak lastnoimenskosti (in s tem enkratnosti) velika začetnica. Podobno je pri imenih zakonov, predpisov in drugih neumetnostnih besedil – kadar mislimo na konkretno besedilo (objavljeno v tiskani obliki) oz. ime, naslov tega besedila, moramo uporabiti veliko začetnico. Mala začetnica je upravičena le v primerih, ko govorimo o vrsti (včasih tudi funkciji) inštitucije, zakona, publikacije. Skladno s tem razlikovanjem je torej pravilno *Urad Vlade RS za invalide in bolnike*, ne pa tudi *Urad vlade za informiranje*. Vlada RS je v tem primeru organ, katerega ime je *Vlada RS*; ne gre za vzpostavljanje vrstnosti v smislu vlada : ministrstvo : državni zbor itd., ampak za lastnoimensko določitev ustanove.

V besedilih se pojavljajo tudi napake, ki niso posledica nerazumevanja temeljne funkcije male oz. velike začetnice, temveč posledica nepoznavanja osnovnih pravopisnih določil. V naslednjem zgledu je velika začetnica rabljena pri poimenovanjih jezikov, ki jih v slovenščini (v nasprotju z angleščino) pišemo z malo: *Dobro razume in govori: Angleško, Nemško, Francosko in Hrvaško*. Tudi raba velike začetnice za izražanje razmerja spoštovanja zahteva vsaj minimalno poznavanje pravopisnih določil. Kadar gre za množinskega naslovnika (in pri naslednjem zgledu lahko sklepamo, da se pisec obrača na vse uporabnike spletnih strani, ne le na enega), velike začetnice ne uporabimo, svojo spoštljivost pa lahko izrazimo z izbiro ustreznih jezikovnih sredstev (predvsem besedja): *Policija je Vaš servis, in je kot tak odvisen od Vas in Vaše pripravljenosti (...)*.

Pri ločilih je najpogostejša napaka nepravilna raba oz. neraba vejice. V naslednjih zgledih so napačno rabljene vejice podčrtane, manjkajoče pa so zapisane v oklepaju: *daje podrobnejša pooblastila inšpektorjem za delo*, *in predvideva (...)*; *Pripravlja program dela in poročila o delu*, *ter usklajuje izvajanje projektov; (...)* *izhajalo iz treh predpostavk*(,) *in sicer*; *Temeljne usmeritve in mehanizme, ki jih bo ministrstvo*(,) *pristojno za socialne zadeve*(,) *spodbujalo na področju socialnega razvoja*(,) *je mogoče opredeliti kot (...)*; *bolezen*(,) *kot je slinavka in parkljevka; (...)* *in so bile temperature take*, *kot konec septembra*. Nepravilno rabljena vejica se pogosto pojavi pred tremi pikami pri naštevanju, tropičje pa je navadno nepravilno rabljeno kot levostično ločilo. V zgledu (...), *Goethejev inštitut*,... bi se moral naštevalni niz zaključiti z *Goethejev inštitut ...*

Kot problematična se kaže tudi raba vezaja in pomišljaja oz. zamenjevanje teh ločil, največkrat na škodo pomišljaja. Vežaj ga nepravilno zamenjuje tako v primerih, ko povezuje dve skladenjski enoti (*naši zakoni so – kot so pokazale mednarodne primerjave – (...)*), kot tudi v primerih, ko gre za t. i. predložni pomišljaj. Ta ima pomen “od ... do ...” in je v nasprotju s prvim (skladenjskim) stično ločilo, pišemo ga torej brez presledkov med enotama oz. skrajnostma, ki ju povezuje. Ker že sam vsebuje pomen predlogov *od* in *do*, ju ob rabi predložnega pomišljaja ne zapisujemo. Nekaj zgledov napačne in (v oklepajih) pravilne rabe: *v letih od 2001–2002/2001 – 2002/2001 – 2002* (v letih 2001–2002); *5.–7. maja 1999* (5.–7. maja 1999); *cesta Sopota – Jagnjenica* (cesta Sopota – Jagnjenica); *od 7.00–15.00 ure, 7.00 do 15.00 ure, od 7.–15. ure, od 7:00 do 15:00* (od 7. do 15. ure/7.–15. ure; od 7.00 do 15.00/7.00 –15.00).

Pri krajšavah je pogost napačen zapis skrajšank: *v dvo ali tri dnevni šolah* (v dvo- ali tridnevni); *65 eno- in dvo-posteljni sob* (eno- in dvoposteljni). Nepoznavanje pravopisnih konvencij se kaže tudi v zapisu okrajšav brez presledkov med okrajšanimi besedami: *t.i.*; *univ.dipl.inž.*; *v.d. direktorja*; *Ur.l. RS*; *univ.dipl.inž.grad*. Presledki pogosto manjkajo tudi za vrstilnimi števnikami, pisanimi s številko (83. člen; *v 2. delovni skupini*), pred simboli za merske enote: *25 %*, *Om* in pri zapisih datumov s številkami, kjer se razen tega pojavljajo še nekatere druge nepravilnosti: *31.08.1992*, *31.8.92*, *31.avgust 1992*, *31. VIII. 1992* kar je pravilno: *31. 8. 1992* ali *31. avgust 1992*.

Pisanje skupaj, narazen ali z vezajem je pravopisno poglavje, ki dela težave mnogim piscem. Najpogostejše so napake v zapisu prirednih in podrednih priredniških zloženek. Pri prvih je podstava tvorjenke sestavljena iz dveh enakovrednih delov, povezanih s prirednim veznikom “in” (npr. *klirinška in depotna družba*). Prirednost se v zloženki na pisni ravni ohranja tako, da sta oba dela zloženke povezana s stičnim vezajem, ki nadomesti priredni veznik iz podstave: *klirinško-depotna družba* (pogost je tudi napačni zapis z nestičnim vezajem: *upravno*

– *pravne zadeve*). Pri podrednih zloženkah imamo že v podstavi podredno besedno zvezo samostalnika in pridevnika (npr. *socialno varstvo*); v zloženki je podrednost nakazana z zapisom skupaj: *socialnovarstvene storitve*. Kadar je prvi del podredne zloženke številka ali črka, jo z drugim, besednim delom povežemo s stičnim vezajem: *150 letni* (150-letni), *40 urni delovni teden* (40-urni). Kadar številko ubesedimo, pa vezaj seveda odpade: *pet-članska komisija* (petčlanska).

Slovnicih napak je številčno manj kot pravopisnih, vendar so nekatere tako pogoste, da jih je smiselno posebej omeniti. Taka je raba predloga *iz* namesto *z/s*: *Zvišuje število dni letnega dopusta iz sedanjih 18 na najmanj 20*; *z nasveti in usposabljanji iz področij regionalnega razvoja*; *Za prehod iz mirnodobne na vojno organiziranost*. Do napake, ki je v pisnih besedilih tudi sicer zelo pogosta, verjetno prihaja zaradi glasovne podobnosti med predlogoma. To domnevo potrjuje tudi dejstvo, da do napačne rabe pri nasprotnem paru predlogov – torej do zamenjave predlogov *v* in *na* – skorajda ne prihaja.

Medtem ko gre pri zamenjavi predlogov nedvomno za napake, pa pri naslednjih skupinah odstopov od kodificirane knjižnojezikovne norme morda že lahko govorimo o razvojnih težnjah. Teza ostaja na ravni domneve, saj bi jo potrdila šele raziskava velike količine sodobnega gradiva. Prva opazna težnja (tudi v drugih besedilih, ne le v vladnem spletu) je raba pridevnika *potreben/-na/-no* namesto modalnega izraza *treba je*: (...) *je potrebno poslati na naslov*; (...) *je osebam z invalidnostmi potrebno dati možnost izbire*. Druga potencialna razvojna sprememba je neraba povratnega svojilnega zaimka *svoj*, ki ga – kadar ni pomensko razlikovalen – nadomešča kar osebni svojilni zaimek: *Pri delu sproti in ves čas dopolnjujemo naša vedenja in znanja*; *Med naše prednostne naloge smo zato uvrstili*. Pod vplivom angleškega skladijskega vzorca se v slovenščini tudi vedno bolj nevtralizira sicer nesistemska umeščanje desnega neujemalnega prilastka levo od odnosnice: *v Adobe PDF formatu* (v formatu Adobe PDF); *Consensus III projekt* (projekt Consensus III).

3. PONOVA ANALIZA

V začetku februarja je bilo končno poročilo posredovano vsem v analizo vključenim institucijam, da bi lahko v skladu z ugotovitvami in priporočili odpravile pomanjkljivosti svojih spletnih mest. Izboljšanje jezikovne kakovosti spletnih strani je sicer le ena od stvari, ki jih predvideva poročilo, vendar bi pričakovali, da bodo v šestih mesecih institucije poskrbele vsaj za jezikovni pregled objavljenih besedil. Po primerjavi gradiva, izpisanega ob prvem pregledu, in besedil, objavljenih v vladnem spletu konec septembra 2002, je bilo ugotovljeno, da so napake (delno) odpravili le na spletnih mestih Davčne uprave in Ministrstva za obrambo. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je izbralo lažjo pot –

umaknili so vsa predstavitvena besedila (še vedno pa objavljajo sporočila za javnost in novinarje, polna jezikovnih napak).

Lektoriranje besedil oz. celo uvajanje lektorskih službe je le začasna rešitev, zato se ne strinjam z avtorji poročila, ki so v skrajšano verzijo zapisali: "Pred vsako objavo na vladnih straneh mora besedilo pregledati lektorska služba /.../." Urbančič (1987) lektorjem sicer priznava pomembno mesto v popularizaciji jezikovne kulture in pri nadziranju njene realizacije v praksi, vendar le, če so za to strokovno usposobljeni.³ Nikakor pa ni uvajanje lektoriranja najboljši način za dvig jezikovne kakovosti javnosti namenjenih besedil. Dular (1986) o njem piše kot enem od štirih načinov za premagovanje neskladja med normo in jezikovno kulturo besedil. *Jezikoslovje* bi moralo k neskladju pripomoči z raziskovanjem norme in prilagajanjem kodifikacije novim pojavom v jezikovni rabi – s procesom, ki je zelo počasen in terja podporo države. V *šolstvu* (predvsem na srednješolski stopnji) bi se morala opustiti praksa odpiranja pouka slovnice na račun književnosti, jezikovni pouk pa naj bi se usmeril tudi v razumevanje funkcijske razslojenosti knjižnega jezika. *Pisce*, ki ustvarjajo javna besedila, bi bilo treba dodatno izobraževati; dolgoročno je to gotovo najuspešnejši proces. Kratkoročno najučinkovitejše pa je *lektoriranje*, tj. sprotno popravljanje besedil, da bolj ustrezajo veljavnim normam. Vendar ker lektoriranje ne more zajeti vseh besedil in ne odpravlja vzrokov, temveč je sprijaznjeno z nenehnim nastajanjem neustreznih besedil, je lahko le zasilna oz. dopolnilna rešitev, dokler se ne vzpostavijo mehanizmi v treh prej omenjenih skupinah.

Tudi za vladni splet velja podobno: za hitro izboljšanje jezikovne kakovosti besedil je dovolj ustrezen lektorski poseg. Za trajno doseganje ustrezne jezikovno-kulturne ravni pa je treba ustrezno izobraziti (ali že ob zaposlitvi pazljivo izbrati) pisce strokovnjake, ki lektorjeve pomoči ob pisanju ne bodo potrebovali. Še tako dober lektor namreč tudi ne more spraviti v red vsebinsko, slogovno in terminološko neurejenega besedila. Za podkrepitev te trditve bo v naslednjem poglavju podrobneje razčlenjeno eno takih besedil.

4. ANALIZA IZBRANEGA BESEDILA

Službe (oddelki, sektorji ipd.) za odnose z javnostmi sodijo med najbolj izpostavljene organe vsake ustanove. Zaradi vsakodnevnega obveščanja notranje in zunanjih javnosti pričakujemo od predstavnikov za odnose z javnostmi in drugih zaposlenih, ki oblikujejo (večinoma pisna) sporočila, zelo visoko jezikovnokulturno kompetenco. To marsikdaj žal zamenjuje le površno poznavanje konvencij pisnega sporočanja,

³ Izsledki ankete, opravljene med slovenskimi lektorji leta 1999 (Logar in Verovnik 2001), so potrdili domnevo, da lektorski poklic opravljajo tudi neustrezno izobraženi ljudje (neslovenisti in celo nejezikoslovci).

zakonitosti rabe jezikovnih sredstev znotraj posamezne funkcijske zvrsti in strokovnega izrazja lastne stroke. Na videz korektno napisano besedilo ob natančnejši analizi pokaže vrsto jezikovnih in vsebinskih pomanjkljivosti. Za primer bomo analizirali predstavitveno besedilo t. i. Odnosov z javnostmi na Ministrstvu za gospodarstvo:⁴

Namen službe za odnose z javnostmi je vzdrževanje dobrih odnosov z različnimi javnostmi (déležniki), med katere spadajo zaposleni (notranja javnost), druge vladne in nevladne organizacije, mediji, lokalna skupnost, državljani Republike Slovenije idr. Vloga predstavnika za odnose z javnostmi presega samo posredovanje informacij med vodstvom ministrstva in njegovimi javnostmi. “Piarovec” mora redno spremljati tekoča domača in tuja dogajanja, biti mora seznanjen z morebitnimi zapleti, ki pretijo organizaciji ter jih s proaktivno strategijo preprečiti ali vsaj ublažiti.

V slovenski javnosti je vloga oddelkov za odnose z javnostmi še vedno nekoliko neopredeljena. Večina še vedno dobro ne ve, kakšen je namen “PR” službe, oz. jo omejujejo na vezni člen med novinarji in organizacijo. Da je temu tako, je prav gotovo krivo dejstvo, da so se komunikološke vede v Sloveniji začele pojavljati sorazmerno pozno. Kot tudi drugje po svetu, so tudi pri nas organizacije spoznale, da je velik del njihovega poslovnega uspeha pogojen s podobo, ki jo predstavljajo.

V Ministrstvu za gospodarstvo, spadajo med temeljne naloge predstavnika za odnose z javnostmi odgovarjanje na vprašanja po telefonu, organizacija in spremljanje ministrovih intervjujev, priprava in udeležba na novinarskih konferencah, dnevni kontakti z mediji in koordiniranje ter oblikovanje stališč MG do odprtih vprašanj, informiranje celotnega MG o pomembnih člankih in poročanjih v medijih, spremljanje in analiziranje člankov ter poročanj v medijih, spremljanje ministra na službenih potovanjih v tujini in doma, z namenom obveščanja medijev, akreditiranje novinarjev in njihovih sodelavcev pri pomembnih dogodkih in sodelovanje z Uradom Vlade za informiranje.

V ministrstvu smo odprti za dialog z vsemi javnostmi in v kolikor bi nam želeli sporočiti kakšno mnenje ali nas kaj vprašati, vas vabim da nam pišete. Pišite nam!

4.1 Strokovno izrazje

Vsaka stroka hkrati z razvijanjem znanja in urejanjem svojega pojmovnega sveta pojave in pojme v tem svetu tudi poimenuje, torej razvija svoje lastno strokovno izrazje. To je svojevrstna moralna dolžnost stroke oz. strokovnjakov do svoje notranje in vseh zunanjih javnosti, saj “skrb za urejenost izrazja štejemo za dokaz višje zavesti, praviloma sloneče na spoštovanju pomena nacionalnega jezika kot komunikacijske in aksiološke kategorije” (Korošec 1996: 257). Ustaljenost termina se znotraj stroke doseže s terminološkim dogovorom, ki

⁴ Podčrtani so izrazi, povezani s stroko odnosov z javnostmi.

pomeni veliko odgovornost, saj se termini, ko so enkrat sprejeti in ustaljeni, le redko spreminjajo. Nosilci te odgovornosti so predvsem prav sami strokovnjaki, saj z dosledno rabo dogovorjenih strokovnih izrazov te širijo tudi v splošno rabo (predvsem pri strokah, ki niso omejene le na ožji krog strokovnjakov).

Slovenska stroka odnosov z javnostmi kot osrednji termin dosledno uporablja sintagmo *odnosi z javnostmi*. Izvorna oblika, torej *public relations*, se v slovenščini nikoli ni niti začela uveljavljati, se je pa zato vsaj do določene mere ustalil kratični izraz *PR*, v zapisu pogosto podomačen glede na izgovor kot *piar*. Sinonimija v strokah na splošno ni zaželeno, vendar gre tu za sinonimijo posebne vrste, ki je vezana na rabo izrazov v različnih socialnih zvrsteh. Za knjižno, znanstveno rabo imajo stroke "uradne" termine, v vsakdanjem, predvsem govornem sporazumevanju, pa ljudje, ki jih družijo isto strokovno, delovno področje, uporabljajo "neuradne termine" (Gjurin, po Korošec 1998: 115) oz. *žargonizme*. Žargonizmi sicer dobro, natančno poimenujejo in izpolnjujejo vsaj dve zahtevi izrazoslovja – zahtevo po ustaljenosti in enumnosti, saj se uporabljajo z enako željo po natančnosti, kot se uporabljajo strokovni izrazi v strokovnih besedilih. Vendar iz različnih, predvsem nejezikovnih razlogov (največkrat gre za tuji izraz proti domačemu) ne sodijo v knjižno rabo.

Ta malo daljši uvod je bil potreben, da bi utemeljili neustreznost rabe izrazov *piarovec* in *PR služba* (kjer med sestavinama zloženke manjka tudi stični vezaj) v pisnem, knjižnem besedilu. Čeprav se avtor besedila zaveda neustreznosti poimenovanj, na kar kaže raba narekovajev, pa ob korektnih strokovnih izrazih (npr. *odnosi z javnostmi*, *predstavnika za odnose z javnostmi*) vseeno uporablja žargonizme in s tem kaže popolno nepoznavanje konvencij lastne stroke. Lektor, ki kot nestrokovnjak razmerja med izrazi ne pozna, takšne napake morda ne bo odpravil, bo pa po mnenju mnogih objektivno odgovoren zanjo.

Problematična je tudi raba drugih, manj znanih strokovnih izrazov, ki (še) niso prodrli v splošno rabo, kot se je zgodilo z *odnosi z javnostmi*. Ker je besedilo namenjeno najširšemu krogu bralcev, je njegova informativnost z rabo ožjestrokovnih izrazov, kot so *déležniki*, *notranja javnost* in *proaktivna strategija*, precej zmanjšana. Neustrezno je tudi zaključevanje naštevalnega niza z okrajšavo *idr.* (in drugo), če ga bralec iz svojega izkustva ni sposoben sam nadaljevati. Kaj oz. kdo razen *zaposlenih*, *drugih vladnih in nevladnih organizacij*, *medijev*, *lokalnih skupnosti* in *državljanov Republike Slovenije* še spada med *različne javnosti*, bralec zgolj iz naštetega ni sposoben sklepati.

4.2 Jezikovno-vsebinske napake

Pri analizi drugih napak se bomo delno držali zaporedja, v kakršnem se kažejo v besedilu, hkrati pa bomo sorodne odstopne od norme zaradi preglednosti združevali v skupine. Od pravopisnih napak se prva pojavi (ne)raba vejice: z

morebitnimi zapleti, ki pretijo organizaciji(,) ter jih (...); V Ministrstvu za gospodarstvo, spadajo med temeljne naloge (...);

V ministrstvu smo odprti za dialog z vsemi javnostmi(,) in v kolikor bi nam želeli sporočiti kakšno mnenje ali nas kaj vprašati, vas vabim(,) da nam pišete; Kot tudi drugje po svetu, so tudi pri nas organizacije spoznale (...). V drugem in tretjem primeru je napačno rabljen še predlog v (v ministrstvu). Pri enakozvočnih poimenovanih ustanove/stavbe, v kateri je ustanova, predložna para v – iz in na – z/ s uporabljamo pomensko razlikovalno. Prvi par uporabimo, kadar mislimo na stavbo, drugega, kadar mislimo na ustanovo – gre torej za pomensko razlikovanje konkretno : abstraktno na ravni slovnicega sistema.

Veziška zveza v kolikor (tretji zgled zgoraj) je neknjižna, namesto nje uporabljamo knjižno nevtralni veznik če. Do napake, ki je zelo pogosta tudi v govornih besedilih tvorcev, ki niso večši sporočanja v javnih, formalnih ali polformalnih položajih, pride zaradi napačnega sklepanja. Ker se v kolikor v pogovornem jeziku ne uporablja, mu jezikovno manj kultivirani govorniki pripisujejo knjižnost in ga zato uporabljajo, ko pišejo ali govorijo v knjižnih zvrsteh. Iz istih razlogov se v knjižnih besedilih pojavlja tudi zelo razširjeni temu je tako, ki v pogovornih plasteh ne živi. Ker je zveza pomensko nenatančna in nemalokrat povzroča še dodatne slogovne zaplete in okornosti, jo kontekstu primerno zamenjujemo s (to)je tako/ je res ipd. ali pa poved povsem parafraziramo kot v zgledu iz besedila: *Da je temu tako, je prav gotovo krivo dejstvo, da so se komunikološke vede v Sloveniji začele pojavljati sorazmerno pozno.* → *To se verjetno dogaja zaradi sorazmerno pozne pojavitve komunikoloških ved v Sloveniji/pri nas ipd.*

V nadaljevanju drugega odstavka se pojavijo še tri slogovne okornosti. V zadnji povedi je napačno dvakrat uporabljen členek tudi: *Kot tudi drugje po svetu, so tudi pri nas organizacije spoznale (...)* – prvi je odveč. V nadaljevanju se pojavi še izbira pomensko neustreznega izraza *biti pogojen* z in izbira pomensko neustreznega glagola (*predstavljati*) k samostalniku *podoba*: (...) *da je velik del njihovega poslovnega uspeha pogojen s podobo, ki jo predstavljajo; → da je njihov poslovni uspeh odvisen od podobe, ki jo ustvarjajo.*

Dvakrat je v besedilu uporabljen napačen besedni red: “*Piarovec*” *mora redno spremljati tekoča domača in tuja dogajanja, biti mora seznanjen z morebitnimi zapleti → seznanjen mora biti (...); Večina še vedno dobro ne ve → ne ve dobro.* V zvezi *priprava in udeležba na novinarskih konferencah* samostalnika nimata dopolnila v istem sklonu, zato ga je treba izpisati ob vsakem posebej – prvič s polno pojavitvijo, drugič z anaforično, zaimkovno. Samostalnik *priprava* zahteva ob sebi rodilniško, *udeležba* pa mestniško vezavo: *priprava novinarskih konferenc in udeležba na njih.*

Priredna vezalna veznika *in* in *ter* imata sicer isto skladijsko vrednost, stilno pa nista enakovredna. Pogosteje uporabljamo veznik *in*, veznik *ter* pa le v dveh

primerih. Kadar gre za enakovredno povezanost treh členov, med prvima uporabimo *in*, med drugim in tretjim pa *ter*: A in B ter C. Kadar pa gre za dvojice pomensko sorodnih besed/pojmov, jih notranje povežemo z *in*, med seboj pa s *ter*: (A in B) ter (C in D); A ter (B in C). V besedilu se pojavi napačna raba vezalnih veznikov v naslednji povedi: *dnevni kontakti(!) z mediji in koordiniranje ter oblikovanje stališč MG do odprtih vprašanj* → *dnevni stiki (!) z mediji ter koordiniranje in oblikovanje stališč MG do odprtih vprašanj*. Kratica MG, ki se pojavi kar na lepem, bi morala biti na tem mestu ali že prej v besedilu ustrezno vpeljana kot kratica za *Ministrstvo za gospodarstvo*. V skladu s pravili strokovnega pisanja bi jo moral pisec zapisati v oklepaju ob prvem zapisu polnega poimenovanja, nato pa jo dosledno uporabljati namesto njega.

Cel tretji odstavek je ena sama poved, in ker pisec kompleksne naloge predstavnika za odnose z javnostmi poskuša opisati čim bolj strnjeno, prihaja do napak, ki bi jih razdelitev na krajše povedi odpravila (npr. nepravilno vezavo, nepravilno rabo veznikov *in*, *ter*, slogovno okornost naslednje povedi: *spremljanje ministra na službenih potovanjih v tujini in doma, z namenom obveščanja medijev* – glede na trenutne objektivne okoliščine bi bilo bolj prav *spremljanje ministrice*). Besedilo se konča z neprimerno rabo ekspresije: (...) *v kolikor bi nam želeli sporočiti kakšno mnenje ali nas kaj vprašati, vas vabim, da nam pišete. Pišite nam!* Takšna ponovitev poziva deluje stilno zaznamovano, še bolj pa je nenavadna raba klicaja, ki v besedilo vnaša čustveno konotacijo. Zadnja poved (brez klicaja) bi bila upravičena le, če bi pomenila povezavo na uporabnikov program za elektronsko pošto, kjer bi se mu samodejno izpisal elektronski naslov službe za odnose z javnostmi, vendar besedi nista zapisani kot hipertekst.

5. SKLEP

Po jezikovnem pregledu besedil vladnih spletnih mest v šestmesečnem presledku in analizi izbranega predstavitvenega besedila lahko le ponovimo ugotovitve, zapisane že v poročilu projekta *Analiza spletnih strani vladnih služb in ministrstev Republike Slovenije*. Nobeno spletno mesto v celoti ne ustreza jezikovnim standardom, ki veljajo za javno pisno sporočanje. Mnoge spletne strani se temu zelo približujejo, veliko pa jih je jezikovno povsem neustreznih. Svetovni splet kot novi medij z drugačnimi zakonitostmi na jezikovno kakovost besedil ne bi smel imeti posebnega vpliva, zato lahko jezikovne pomanjkljivosti posameznih spletnih strani pripišemo nezadostni jezikovni kultiviranosti piscev. Lektoriranje je v tem primeru sprejemljivo le kot začasna ali pomožna rešitev; vse institucije bi morale v svoje programe zaposlovanja in dodatnega izobraževanja nujno vključiti tudi preverjanje posameznikove jezikovnokulturne kompetence oz. ga

jezikovno izobraziti za opravljanje tako pomembne naloge, kot je pisanje besedil za širšo javnost. Bistvena razlika med “tradicionalnimi” mediji in svetovnim spletom je namreč tudi to, da med piscem in bralcem ni več uredniškega ali kakega drugega filtra. Tvorec je sicer navidezno zavarovan z anonimnostjo, vendar je ta dvorezna. Odgovornost za raven jezikovne kulture se namreč prenaša na institucijo, ki postaja bolj izpostavljena, več ko je na njenih spletnih straneh (in v drugih javnih predstavitvenih gradivih) jezikovno neustreznih besedil. Ker se (tudi) s tem v javnosti ustvarja negativna podoba, bo moral anonimni pisec prej ali slej prevzeti svoj delež odgovornosti. Vpogled v raven jezikovne kulture na svetovnem spletu je relativno preprost, zato lahko ob sprotnem kritičnem spremljanju vladnih spletnih mest morda upravičeno pričakujemo, da se bo notranji mehanizem nadzora jezikovne kakovosti kmalu vzpostavil.

Ministrstva in organi v sestavi:

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
 Ministrstvo za finance
 Carinska uprava RS
 Davčna uprava RS
 Ministrstvo za gospodarstvo
 Agencija za gospodarsko promocijo Slovenije in tuje investicije
 Agencija RS za regionalni razvoj
 Urad RS za intelektualno lastnino
 Urad za varstvo potrošnikov
 Ministrstvo za informacijsko družbo
 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
 Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja
 Veterinarska uprava Republike Slovenije
 Ministrstvo za kulturo
 Ministrstvo za notranje zadeve
 Policija
 Urad za upravne notranje zadeve
 Ministrstvo za obrambo
 Uprava RS za zaščito in reševanje Republike Slovenije
 Ministrstvo za okolje in prostor
 Geodetska uprava Republike Slovenije
 Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije
 Ministrstvo za pravosodje
 Ministrstvo za promet
 Direkcija RS za ceste
 Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport
 Ministrstvo za zdravje
 Zdravstveni inšpektorat RS
 Ministrstvo za zunanje zadeve
 Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Upravne enote:

Celje
 Lendava
 Ljubljana
 Maribor
 Murska Sobota
 Nova Gorica
 Novo mesto

Vlada

Predsednik Vlade Republike Slovenije

Vladne službe:

Center Vlade RS za informatiko
 Kadrovska služba Vlade RS
 Protokolarni servis Brdo
 Slovenska obveščevalno-varnostna agencija
 Služba Vlade za evropske zadeve
 Služba vlade za zakonodajo
 Statistični urad
 Urad za droge
 Urad za enake možnosti
 Urad za informiranje
 Urad za invalide in bolnike
 Urad za makroekonomske analize in razvoj
 Urad za verske skupnosti

LITERATURA

- Analiza spletnih strani vladnih služb in ministrstev Republike Slovenije – končno poročilo* (2002), Cati in Ministrstvo za informacijsko družbo, Ljubljana
- Analiza spletnih strani vladnih služb in ministrstev Republike Slovenije – povzetek* (2002), Cati in Ministrstvo za informacijsko družbo, Ljubljana
- Dular, J. (1986): *“Lektoriranje in jezikovna kultura”*, 22. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Filozofska fakulteta, Ljubljana
- Korošec, T. (1996): *“O nekaterih poimenovalnih vprašanjih v oglaševanju”*, v: Kramberger, A. (ur.): Slovenska država, družba in javnost, FDV, Ljubljana
- Korošec, T. (1998): *Vojaški jezik*, FDV, Ljubljana
- Logar, N. in Verovnik, T. (2001): *“Normativnost slovenskih jezikovnih priločnikov v lektorjevih rokah”*, Slavistična revija, št. 4, Ljubljana
- Urbančič, B. (1987): *O jezikovni kulturi*, Delavska enotnost, Ljubljana
- Verovnik, T. (2002): *“Slovensko izrazje odnosov z javnostmi”*, Teorija in praksa, št. 5, Ljubljana